

Jara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 17

27

APRILIE 1924

KOLOZSVAR, KIR. GAZDASAGI AKADEMIA KONYTARA

szám.

In acest număr: Taina invierii noastre de Octavian Goga; Cade primăvara de Ion Gorun; Fragmente obscurantiste de G. Bogdan-Duică; Cultură și maimuțareală de Alexandru Hodoș; Patru binecuvântări de Septimiu Popa; Un praznic zădărnicit de P. Nemoianu; Alegerile din Italia de V. R. Râmniceanu; Gazeta rimată: Săptămâna patimilor de Iuda Blumenfeld; Insemnări: Ion Brezeanu; Greva foamei la Jilava; O contrabandă constituțională; O revizuire necesară; Di Iuliu Maniu se prepară...; Unificarea delapidatorilor; Călătoria gratuită a ziariștilor.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Taina învierii noastre

În atmosfera de pace și reculegere răspândită de sărbătoarea lui Isus, se dau la o parte chestiunile trecătoare și cortegiul lor se retrage ca să facă loc adevărilor permanente ale vieții noastre.

În această licărire de flacără mistică a Paștilor trăim cu toții clipe rezumative care răscolesc mersul istoriei de veacuri și desprind învățăminte adânci, ca dintr'o oglindă magică răsar icoanele de ieri: întreg caleidoscopul trecutului nostru capricios și plin de culoare. La lumina lui se ridică întrebările mari ca niște culmi de munți ieșite din mare și primind binecuvântarea praznicului dimprejur, ne ating în creștet cu adieri de mister...

Care să fie oare rostul învierii noastre?

Cum s'a pregătit în laboratorul vremii, ceas cu ceas, destinul acestui popor și din ce s'a zămislit biruința lui la atâtea răspântii? Ce chiag ne-a ținut laolaltă și ce lozince miraculoase au păstrat neștirbit un patrimoniu până în pragul epopeii recente, ale cărei raze orbitoare vor străluci încă îndelung peste capetele noastre?

Sunt migăloase, negreșit, firele ce se întrețes în jurul problemei și nenumărate răspunsurile care o pot deslega. Concentrând însă într'o singură parolă sbuciumul unor năzuinți seculare, taina noastră de existență se reduce la acea unitate de simțire care a îndrumat românismul dealungul vremilor ca un impuls logic al unei misiuni istorice bine definite. Planând deasupra granițelor și stăpânirilor impuse de împrejurări, dărâșmând obstacole și înfruntând primejdii acest sentiment neadormit de înrudire organică a putut escalada tenebrele sutelor de ani și-a putut transmite istoriei noastre moderne secretul pregătirii unui triumf. Pe acest bloc unitar sufletește a suprapus conștiința națională a veacului din urmă, acel fluid magnetic care a vi-

vificat particularismul nostru de rasă și-a elaborat dintr'o diferențiere etnică o viață de stat cu țel bine determinat.

Ideia națională cu toate consecințele ei a fost crezul din care s'a născut minunea noastră.

În fluctuația vremii fără răgaz dogma la noi nu se schimbă. Destinul ne merge încă pe acelaș drum. Moștenirea de ieri ne poruncește și-acum, leg'le sunt la fel. O continuitate firească ne povățuiește pe aceiași ogașe din bătrâni pe care trebuie s'o urmăm, oricâte sguđuri ar. resimți societatea noastră și oricâte ispite ar veni de peste hotare să tulbure un echilibru tradițional de gândire.

Numai astfel taina învierii unui neam se va putea preschimba într'o luminoasă viață de veci.

OCTAVIAN GOGA

Cade primăvara...

*Cade primăvara dulce, peste capul meu cărunt, —
Prietenoasă amintire despre câte nu mai sunt...
Căci am fost odinioară, primăvara și cu mine,
Prietenii buni, și dragi ne-avurăm. Inș' aceeași dânsa vine,
Și tot altul mă găsește... Cum să rămânem legați,
Când la toată întâlnirea, suntem tot mai depărțați?...*

*Cade primăvara dulce; — amintirea-i mângâiere, —
Nu-s păreri de rău să vină s'o amestece cu fiere; —
Pâlpăirea ei discretă se apropie la pas, —
Strânge-o om cărunt la sânu-ți, este tot ce ți-a rămas.*

*Este tot... Căci iat-acuma la asalt cum trec voinicii...
Dintre câți ți-au mers pe urme îți răsar azi inamicii...
E dușmanul cel mai aprig care-ți strigă: „E destul,
De viață și de luptă, de triumf, vei fi sătul,
Haide moșule, treci colo, n'o să ții tu lumea 'n loc
Și de n'ai spus încă totul, zi că n'ai avut noroc...
Rândul nostru e acuma! La o parte, la o parte!”
Toți scrâșnesc și fiecare flutură în mâini o cartă.
Loc la tineri, căci sunt tineri, și de-aceia sunt grăbiți —
Și de-aceia-i vârsta voastră, voi bătrâni, să odihniți.*

*Odihnesc, — și mintea-mi merge la tot ce putea să fie
De nu s'ar fi dat cuprinsul țării altora moșie, —
Dacă 'n primăveri trecute șuerând n'ar fi ieșit
Șerpi în calea mea, ș'avântul ătu mi-ar fi înăbușit.*

*Mi-am rotit odată ochii peste patria străbună
Și din soarta-i rea văzusem cum s'ar țese soarta bună;
Și dușmani fără de număr cum vedeam porniți grămadă —
Simțeam mâna mea pe spadă.
Mi-o lăsaseră strămoșii astfel mâna, ca să știe*

*Drept firească prelungire strânsă arma să mi-o ție
Și făr' s'o învețe nimeni, să priceapă cum se duce,
Tremurând dușmanu 'n față-i să priceap'a-și face cruce.*

*Și-am văzut apoi și barca ce ducea destinul țării
Printre stânci fără de număr pe cărările sperării, —
Și zărind atâtea goluri, printre-atâți cârmaci isteți, —
Simțeam mâna pe lopeți.
O simțeam făcută astfel ca să știe cum s'apucă,
Și cum bărcii să-i ajute la liman ca să o ducă, —
Valuri, vânt, ceream atuncea să le-nfrâng împotrivirea
Și-mi ziceam : aceasta-mi este datoria și menirea.*

*M'au legat de brațe însă și la stâlp m'au strâns în junii
Cum se cade ca 'nțelepții să înlătore nebunii.
Și de stau acum să-mi număr anii și să-i cântăresc, —
Golul e și dezolarea ce într'înșii regăsesc.*

*June, tu ce dai năvală, zice-vei odat' la fel, —
Resemnat fiind atuncea, precum astăzi ești rebel ?
Ori clamând ca Leopardi : „Voi combate singur eu“,
Vei privi cum împrejuru-ți golul a crescut mereu,
Și la cei cări-și adună lăcomiile în jurul —
Unora ce făr' să rădă fac cu toții pe-augurul ?
Astfel ajungând atuncea ca pe toții să-i cunoști.
Cu disprețul tău pe buze să le zici că-s mulți, dar proști ? —
Nu, ci tot de Lăpușneanu amintindu-ți să-l ascuți :
Nu e că-s prea mulți iar proștii, ci e că sunt proști dar mulți.
Șo să-ți zici atunci, cu gândul la tot ce-ai sperat în bine :
Nu, viața nu te minte, singur tu te minți pe tine...*

*Astfel zic și simt acuma cum încet se desfășoară
De pe sulul zilei de-astăzi visele de-odinioară,
Tot mai mici, mai depărtate, se fărâmă, se fărâmă
Amintirile pe care împlinirea le dărâmă...
— Se fărâmă, și cum parcă trec așa, cu pas mărunt,
Cade primăvara blândă, peste capul meu cărunt...*

ION GORUN

Fragmente obscurantiste

1 la 100

Se știe că Ungaria veche își pusese în gând să desvoalte între granițele sale o mentalitate *unică*; se știe că o serie de legi regulau ce trebuie să învețe omul și ce nu trebuie să știe; și eu începusem a învăța în acel sistem, căci sânt dintre ceice întâia oară la limba maghiară au dat examenul de bacalaureat în limba maghiară. Se știe că rezultatul final al restricțiilor studiului a fost o micșorare a independenței de cugetare, o reducere a producției originale, stări contra căroră s'a ridicat dela o vreme tineretul — *Lucașărului*. Dar aceasta era numai o grupă, nu o mulțime. Mulțimea respira sistemul, vrând-nevrând. Simțim și astăzi urmările acelei unilaterality a educației de stat străin! Simțim și acum că o oprire a cugetării libere a avut loc, ca, oricând și oriunde se înfige în lume tiranizarea intelectuală. De aceea nu-i nicio mirare să vedem ce greu se face, în Ardeal — știință. În schimb s'ar putea crede că ceice o fac *real* au preț; dar de unde!, ceice o fac *nereal*, superficial, aceia au preț; căci *similis simili gaudet*. Critica are deci un rol în Ardeal....

* * *

Oricât s'ar părea că, în general, autorii și publicul se mulțumesc cu câte *ceva*, totuși trebuie să constatăm că se fac și încordări mai viguroase de-a eși deasupra nivelului de veche reducere. Revistele științifice și literare ar trebui să se ocupe serios cu aceste fenomene. Dar pe mine aici, la rubrica mea, mă interesează numai fenomenele de întârziere a clarificării noțiunilor și a sistemelor de cugetare din feliurite domenii. Deaceea, de astă dată, recunoscând că d. dr. Romul Boilă face unele încordări stăruitoare, nu pot recunoaște că cele de natură politică-științifică lămuresc, *cum s'ar cuveni*, viața politică. Și

vai, ce nevoie ar fi ca la noi viața politică să fie apropiată de știința politică ori știința de viața politică!

* * *

Di dr. R. Boilă — mai face parte dintr'un partid politic, binecunoscut ca massă, dar ca teorie: misteric, labil (în limitele lui orice membru spune ce pofteste, când... spune), iar ca fel de luptă: șovăitor (de aceea el tratează mereu, tratează, tratează și, poate, va mai trata? va trata? iar va trata?). De la un moment mi-am pus, trebuia să-mi pun întrebarea: Pentru ce, în partid, nu izbucnește și nu se susține *clară*, energică o teorie? pentru ce partidul nu are, să fie, o — stea teoretică?, ca să putem să-i asemănăm teoria cu fapta. De atunci am început a ceti pe teoreticianii *din partid*, nu ai partidului, care (oficial) susține că este foarte democratic. Al doilea rezultat al cetirei îl dau aici; întâiul a fost cel privitor la teoriile d-lui dr. V. Braniște. Rezultatul îl pun în legătură cu partidul, fiindcă — scrierile cu care mă ocup au început (la 1921) cu o conferință ținută la *Cercul de studii al partidului național-român* în ziua de 31 Decembrie 1921, cerc care astfel începuse... a studia și apoi (repede) s'a dat la odihnă.

Din cauza odihnei, afară de d. dr. Romul Boilă, care într'o zi festivă a fost salvatorul reputației... științifice a partidului, nimeni nu mai atrage atenția, ca — cercetător. Dar și d-sa pe mine mă interesează numai dintr'un singur punct de vedere. Teoria sa este democratică, cum este partidul său, ori — nu este democratică?

* * *

Discursul dela 31 Decembrie 1921 (în broșură: *Democrația*, pp. 21) a avut intenția să precizeze ce este democrația în partidul național?

Precisarea este teoretică și practică.

Practic ni se spunea, așadar, că democrația referită la toată națiunea nu poate favoriza numai o parte — „spre pildă *validitatea clasei muncitorești sau țărăniste*“; iar referită la indivizi, ea trebuie să ocrotească egal pe toți indivizii (pagina 18). Aceasta însemnează că oratorul admitea, că: toată moștenirea trecutului este moștenire sfântă, deoarece toți indivizii români trebuie să aibă, evident: de aici înainte, drepturi egale; iar clasele: țărănimea și muncitorimea, evident: de aici înainte, o protecție egală cu a totalului sau a tuturor intereselor îndreptățite. Observ că politica statului nostru luase — alt drum; hotărâse exproprierea (o măsură socialistă); și viza naționalizarea subsolului (altă măsură socialistă); că în cazul întâiu se acordaseră țărănimei drepturi speciale; și că, față de reale măsuri luate, oratorul era un *reacționar*.

Teoretic se încerca o precisare prin vorbe fără înțeles precis. Deoarece la afirmarea că pot fi fatale „drepturile și libertățile acordate indivizilor peste limitele *naturale*“ (pagina 16), oricine are drept

să întrebe: Dar ce este *natural*? Ce este *ordinea naturii*? Ce este statul ca *fenomen al naturii*? Ce este *natura*? firește, spre deosebire de providența, de care încă se pomenește de câteva ori. Ce sunt deci acele „*limite naturale*”? Cine le-a proclamat, unde, cum? *natura însăși*, în ceea ce ea a produs, înainte ca cugetătorii să fi creat ideale, ca progresul etic să fi biruit sălbătăcia naturală? ori interpreții ei, cugetătorii? Nu se răspunde! Rămânem nelămurii, deși aici se află punctul *saliens* al chestiunii: Oratorul lasă oricui liberă voința de a-și închipui natura cum (parțial) o știe, cum o crede, ori cum și-o închipuește. Însă aceasta nu este știință, ci din contră, lacună științifică.

Și totuși, deși motivarea autorului nu este completă, ajunge la o concluzie (pag. 21). După d-sa, încheind, democrația este egală cu: *viața constituțională* care cere: *ordine, continuitate de drept, legalitate, posibilitate egală* („în mod egal“) pentru dezvoltarea tuturor energiilor intelectuale, morale și materiale a indivizilor.

Ce este însă *continuitate de drept* (ca formulă generală)? Este o teorie răsuflată. Drept este rezultatul recunoscut prin legi al — luptelor politice, sociale, economice; acestea sunt *viața*; firește, continuitatea de drept este zăbala, frâul vieții, în mâna celorce și-au asigurat-o *bine* pe a lor. *Vieța nouă* trebuie să respingă frâul cel vechiu; altfel se expune suferinții și stărei pe loc. Aceasta, însă, nu este democrație! Vorbindu-se astfel, se vorbea — contra democrației. Vorbească-s; liberi suntem; însă — nu cu acordul unui partid care face atâta vâlvă cu democrația *sa* și ascultă totuși, fără protest, liniștit astfel de teorii antidemocratice.

Simburele controverselor este, astfel, lămurit. La alte discuții putem renunța. Ele ne-ar duce la rezultatul că concluzia oratorului a fost o concluzie — *liberală*; tipic-liberală; cu tipicele *posibilități* egale pentru orice *varietate* de talenți intelectuali, morali și (mai ales!) material.

Dacă autorul și ar potrivi fapta politică cu ideile de teorie politică, ar trebui să se înscrie în partidul liberal!*)

* * *

După ce d-l dr. R. Boilă și-a fixat bazele *liberalismului* său *reacționar*, i-a rămas fidel. anume: dezvoltând cu plăcere tema despre *Inegalitatea oamenilor* (1923, 7 Decembrie), de astă dată în conferințele „Astrei“. Aici s'a explicat, în sfârșit, ce eră „*natura*“ rămasă nelămurită la 1921.

Natura este o armonie compusă din diversități; armonia este grandioasă! Să spun eu cât este de grandioasă: În Bengal tigrii consumă anual vreo 12—13.000 de oameni; canibali cari prânzesc oameni mai sunt încă... etc. „Inegalitatea este o condițiune naturală

*) Acolo îl chiamă și tonul neadmisibil în care se vorbește despre democrație. De ex. despre cea grecească veche: demagogie!, ostracism!, și delicioasa frază: „Condamnarea la moarte a lui *Socrate* și altele arată caracterul *adevărat* al democrației grecești“. Vorbim juvenil?!

a oamenilor". Egalitatea este o noțiune — „*matematică*“ (Numai?); este un factor „*artificial*“ (p. 5)! Deci: egalitatea este matematică artificială. Unui democrat nu i-ar sta bine să întrebuințeze astfel de cuvinte despre — egalitate, despre Iczinca aceea, căreia omenirea îi datorește nenumăratele progrese, care au înlăturat sclăvia și va continua să o demaște și din formele mai blânde, subt care trăește încă refugiată. Cuvântul oratorului îl ascultau și — femei, ca la „Astra“: Niciuna nu-și va fi adus aminte că ce sunt astăzi, în societate sunt grație egalității cerute de revoluția franceză? Și d. orator continuă cu curaj comic: „In momentul, când adoptăm întocmiri determinate de factori *artificiali* pentru viața de stat, *care este o alcătuire a naturii*, am căzut în greșală“ (Pag. 5). Așă: Am căzut în greșală în momentul anti-natural, în care am adoptat factorul artificial al — egalității?! Dar bine, unde ne aflăm noi, ca popor, în special ca fracțiune ardelenescă de popor românesc oropsit pretutindeni? Ne aflăm în vreun raiu cu egalități plictisitoare?, ori, cel puțin, într'un purgatoriu, în care egalitatea se luptă încă cu toate răutățile inegalității, cum un răsărit de soare se luptă cu negurile care-i stau în cale, de nu poate să dea lumina așteptată?! Nu este *natural*? Și natural este — mai departe — ca să se ceară, ca mai la vale (p. 13) numai egalitate „subt raportul virtuților și a moralei“, spre „desăvârșirea“ omului? Dar omul nu se compune numai din morală și virtute; acestea sunt drumuri spre asceză; fie; este bine ca și de ele să ne îngrijim mereu; dar *numai* de ele?, și anume de frica factorului „artificial“? Nu! Mai este și *vieață* în lume; mai este durere, care trebuie înlăturată; durerea este mai multă, mult mai multă decât fericirea; iar, pentru a o înlătură — egalitatea rămâne ideal, ideal care se va realiza treptat, în mii de ani, în mii de mii de ani — pentru că omul devine din ce în ce tot mai stăpân pe natura aceea irațională, care trebuie corectată, lacomă ce trebuie înfrânată, rea care trebuie îndreptată. Ca oameni politici — și cu atât mai puțini ca profesori de științe politice — naturii nu-i putem cere aspecte estetice, răsărituri de soare și de lună, colori primăvăratice în flori și în alte forme dulci; ci trebuie să-i cerem: grâu și carne, cărbune și electricitate și, pe temeiul lor: o lume tot mai sănătoasă, mai mulțumită, în mijlocul căreia virtutea să se *poată* așeza ca oaspe bine primit, nu ca mijloc de continuitate de drept al — sclăviei!

Este sigur: ideile fundamentale ale politicei d-lui dr. R. Boilă sunt lipsite de idealism; se târăie pe jos, printre reflexiuni de juridicism muced și lănced; sunt frâie și zăbale într'o lume, în care — tot așă au fost și acelea ale predecesorilor domniei românești. Dar regiunii acesteia îi trebuiește altceva, — *avânt!*

Niciun avânt nu a fost primejdics pentru ordinea, de care oratorul „Astrei“ asemenea nu este dator a se îngriji chiar atâta.

Dacă suntem intelectualii poporului, noi alte griji trebuie să avem; dintre ele, însă, mai ale; una: Să nu credem că am găsit adevărul înainte de a-l fi căutat serios. D-lui dr. R. Boilă îi lipsește — căutarea!

Al treilea studiu al d-lui doctor este, din 1923: *Diviziunea dreptului în drept public și privat*.

În acest studiu, la p. 2, apare fugitiv o idee bună: a „noilor necesități economice“, dar ea dispare fără urmă, deși urmărirea ei ar fi putut da, chiar pentru teza discutată, un punct de vedere, este drept, neplăcut omnipotenței statului, pe care o susține acum.

Autorul mai este de părere că interesul nației, care face statul, este și trebuie să fie *identic* cu interesele indivizilor din stat (p. 6). Pentru protecția acestor interese, însă, autorul se mulțumește cu „*principiile concurenței libere*“, (p. 25), adică face iarăși — teorie liberală tipică. Și din această lucrare reiese deci are în creștele togei sale „democratice“ că autorul ascunsă arma liberală.

* * *

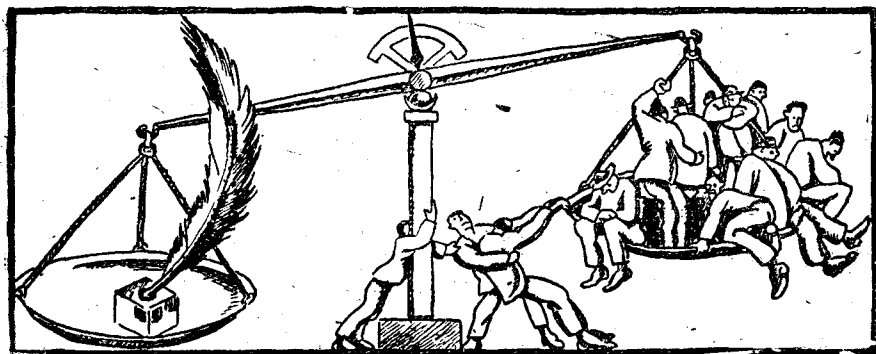
Ce dovedesc aceste constatări?

Ele dovedesc: 1. *practic*, că poți avea idei național-liberale și, totuși, să fii membrul unui partid democratic; 2. *teoretic*, că cercetările care nu urmăresc faptele, ci ideile feliuriiților scriitori (greu de armonizat) sunt așezate pe baze nelogice: De multe idei — ale altora, nu se mai văd faptele sociale, care *singure* pot lămuri lucrurile acestei complicate lumi omenești.

Astfel, după trei cetiri atente, eu am ajuns la concluzia că autorul cu care m'am ocupat în rândurile de mai sus scrie și vorbește înzadar. Știința de drept care o întrebuițează nu este de niciun folos, dacă — un punct de vedere filosofic-etic nu o alege și nu o combină în forme încălzite de o inimă supusă sentimentelor provocate de societatea în care trăește: ea rămâne — pseudoștiință, care nu reușește să înainteze nici o mișcare, nici un curent.

Bănuesc, însă, că ea a putut reuși să introducă elemente de confuzie în sfaturile partidului care o ascultă.

G. BOGDAN-DUICĂ

Cultură și maimuțareală

— Forme de împrumut ale civilizației românești —

Nici un punct de plecare nu e de disprețuit, dacă la capătul drumului truda cugetului omenesc găsește cheia unei taine nedeslegate încă. Anecdota științifică povestește, cu foarte multă seriozitate, că fizicianul Denis Papin din Blois a descoperit puterea aburilor la bucătărie în fața capacului care acoperea pe foc o excelentă ciorbă de găină, și că prodigiosul englez Isaac Newton a descifrat întâia oară în spațiu puterea de atracție a pământului privind cum cad merele în iarbă. Locomotiva își are, cu alte cuvinte, origina sa într'o oală cu apă fiartă iar legile gravitației universale s'au desprins într'o zi de vară de pe craca unui biet arbore. Un incident banal și trecător are astfel adesea darul surprinzător de a deslănțui cercetări asupra celor mai însemnate întrebări cari ne frământă mintea.

Așa se explică pentruce, acum decurând, o vie discuție s'a pornit la noi, cu participarea și a unor scriitori de valoare, în jurul orientării viitoare a civilizației românești, cu toate că pretextul a fost dintre cele mai puțin interesante. Cele două publicații bucureștene, apărute pentru a combate tradiționalismul culturii noastre naționale, și scrise de diferite pseudonime cari potrivit unui salariu convenabil iscălesc orice părere, nu meritau prin nimic cinstea unui duel de idei. Indrumătorii aceștia grăbiți, plătiți cu luna ca să confecționeze doctrine pentru patronii analfabeți ai unor mari cotidiene, nu sunt frământați de nici-o credință, nu urmăresc nici un ideal și nu se arată dispuși să sufere vreo neplăcere de pe urma teoriilor cari nu s'au zămislit în conștiința lor. Mercenarii, de când e lumea, n'au fost vreodată apostolii unei dogme noi...

Dar firul desbaterilor s'a desfășurat liniștit mai departe. Mărul lui Newton a fost lăsat să putrezească în voie și marmita lui Papin

s'a răcit pe cenușa uitării. Odată ce problema a crescut înaintea noastră, covârșind cu orizonturile ei aparițiile de răspântie cari au încercat să o batjocurească, analiza ei onestă s'a arătat ca o datorie din partea oricărui condei conștient. Nu ne-am mirat deci, văzând pe unii din cei mai aleși slujtori ai cuvântului românesc, descinzând pe arenă pentru a apăra moștenirile sufletești ale trecutului, agitând flamura unei legitime încrederi în rădăcinile culturii autohtone și ridicând un zăgaz de apărare în fața sterpului umanitarism, cu a cărui caricatură suntem amenințați dela teigheaua unei dughene cu păreri.

* * *

Ni se cere cu ifos să ne europenizăm, cum se zice, cu o oră mai de vreme.

Adevărul este că România de ieri s'a silit să suporte această transformare cu cincizeci de ani prea curând. O grabă din care a decurs o serie de consecințe supărătoare: un desacord între clasele noastre sociale abia în stare de formație și un primejdios hiatus politic între trei colegii electorale mincinoase. Cât despre efectele culturale, ele au fost de-adreptul funeste.

Așa numiți „neobonjuriști“ de astăzi, al căror avânt combativ s'a alăptat din arguț ile frivole ale gazetăriei semidocte, și-au însușit cu plăcere o poreclă consacrată pentru a se înfățișa dinaintea neștiutorilor ca urmașii spirituali ai „bonjuriștilor“ veacului al nouăsprezecelea. Până și cutezătorii inovatori, în rândurile cărora se găsesc atâți oaspeți nechemăți ai acestui pământ primitiv, simt nevoia legăturii cu frământarea unei alte generații. Generația aceea, din pragul revoluționarului an 1848, a cărei tinerețe a sorbit cu nesațiu isvorul romanțismului francez, a cărei vârstă bărbătească s'a pârguit la soarele uni-rei din 1859 și a cărei bătrânețe s'a odihnit pe temeliele Regatului constituțional, a fost o generație excepțională, care în ceasurile decisive ale zbuciumului ei și-a înțeles chemarea. Ridicolul formelor de împrumut, dela pantalonii strânși pe pulpă până la schimonosirea unui limbaj pășăresc, a fost repede înlăturat iar contactul cu puternicul curent de gândire apusean n'a întunecat nicio clipă instinctul național sigur, care a planat asupra tuturor actelor istorice pe care le-a săvârșit. Nici patriotismul nici sinceritatea acestor oameni n'au lăsat nimic de dorit.

Figuri reprezentative ale neamului, având să hotărească în atâtea rânduri despre destinele lui, Brătienii și Goleștii, Bălceștii și Kogălnicenii și-au îndeplinit marea lor operă, într'o lungă și dificilă epocă de gestațiune a României moderne, cu cele mai sincere năzuinți reformatoare.

* * *

Singura pârghie care a dat greș în această sforțare de înnoire a societății românești a fost aceea a grăbitei sale occidentalizări. Mântuite de apăsarea domniei fanariote, care otrăvise cu desăvârșire rân-

duiala vechilor dregătorii, cele două țări române, unite în sfârșit într'un singur trup, așteptau ziditori pricepuți, să refacă totul dela temelie. Un tablou al stărilor de atunci e greu de dat. Negoțul, ca și meșteșugurile erau în mâna streinilor. Boerimea, decăzută și desfrânată, nu se arătase vrednică a ține piept îndatoririlor de viață ridicate de noile împrejurări. Biserica dezertase dela locul ei de îndrumare, iar țărănimea, lipsită de un conducător luminat, săracă și dezorientată, își mistuia într'o aparentă liniște admirabilele sale virtuți pasive. Intemeietorii României moderne, „bonjuriștii“ de-odinioară, cu gândul pe care-l urmăreau de a-și așeza patria în rândul statelor europene, obsedați încă de răcilele lăsate în urmă de suzeranitatea turcească, nu s'au adresat nici boerimei de baștină și nu s'au sprijinit nici pe țărănime. Intre aceste două straturi, s'a strecurat un al treilea, de origine proaspătă, plămădit în pripă: burghezia românească. Mijloacele prin care s'a încercat consolidarea acestui al treilea factor social, care avea să ne cârmuiască trei sferturi de veac, nu sunt necunoscute. Istoria partidelor noastre politice scrisă de un observator atent al amănuntului, ne-ar scoate la iveală multe din resorturile acestei improvizări necesare.

Și a început apoi, în pas gimnastic, europenizarea. Burghezia română, liberală în însăși originea ei, a dorit în primul rând o Constituție. Se înțelege, o Constituție democratică, după modelul celor mai înaintate țări apusene, cu respectarea tuturor libertăților, cu separarea categorică a puterilor publice, cu răspundere ministerială și cu Parlament ales prin vot secret. O haină legislativă, comandată la Bruxelles după ultimul jurnal de modă... Toate celelalte au urmat fără întârziere. Am ridicat Universități, am înființat Bănci, ne-am asfaltat calea Victoriei, am construit; după oarecari peripeții neplăcute, drumuri de fier proprii. Două decenii după ce prințul Carol de Hohenzollern intrase în țară cu poștalionul, aveam financiari erudiți, cari erau capabili să traducă cele mai complicate legi fiscale, oratori parlamentari elocvenți, cari invocau cu orice prilej uzanțele din Camera comunelor, și chiar savanți de mare renume, a căror reputație științifică în străinătate făcea mândria tuturor. Eleganța fațadă românească se zugrăvea cu nespusă grijă. Aparențele au fost totdeauna salvate. Bucureștii se prezentau călătorilor ca un mic Paris. România era un fel de Belgie a Orientului.

Dar straiile constituționale dela 1866 nu se potriveau pe trupul nostru noduros. Subt poleiala de suprafață dormeau realități îngrijitoare. În timp ce doctorul Babeș câștiga o glorie mondială ca succesorul operei lui Pasteur, populația satelor era decimată de pelagră. Inteligența vie a studenților noștri cucerea admirația Sorbonnei, dar statisticile arătau în țară un procent oribil de analfabeți. Cele mai desăvârșite proiecte de legi se studiau în Parlament, cu un lux de erudiție juridică, dar asupra administrației trona tot favoritismul și tot bunul plac. Saloanele bucureștene cultivau cu gelozie o franțuzească pur pariziană, cu cel mai autentic accent, din bibliotecile de nuc masiv nu lipsea niciodată ultimul roman comandat la Hachette, 79

Bulevardul Saint Germain, dar literatură românească nu citeau decât micii funcționari, profesorii din provincie și elevii de liceu. Mihail Eminescu se stingea chinuit de o genială nebunie, fără ca poezia lui nemuritoare să fi găsit un ecou în sufletul clasei noastre conducătoare. În 1906, o impresionantă Expoziție, cu pavilioane arătoase încheigate din lemn artistic tencuit, a strâns în jurul înșelătoarei oglinzi a progresului realizat, toată însulețirea lumii românești. Un an mai târziu, dela un capăt la celălalt al țării, la lumina infernală a conacurilor aprinse de răscoală, profilul tragic al adevărului a pus stăpânire deodată pe toate cugetele.

* * *

Era bilanțul de jumătate de veac al României moderne.

Așa ne-a surprins războiul. În fața jertfei supreme a fost o tresărire unanimă a simțului național. Dar numai în viforul său tragic, în botezul de sânge care a urmat, a început să se zămislească adevărata conștiință de sine a societății românești. Realitatea s'a ridicat, crudă și implacabilă, dela cele dintâi înfrângeri ale armatei regelui Ferdinand; în sfâșietoare învățătură a nenorocirii, au priceput cărmătorii fericitei Belgii a Orientului cât prețuia lustrul de suprafață a micului Paris de pe malurile Dâmboviței. Și toți și-au adus aminte în ceasurile grele, de un eroism anonim uitat până atunci, de legăturile organice cu morții trecutului, de sufletul care s'a încăpățanat să trăiască de-alungul veacurilor pe acest colț de țară, de datinile părăsite la cari demult nimeni nu se mai gândea și mai ales de acea țărâtime neschimbată și statornică, în care nu încăpuse mult din europenizarea recentă, dar care se înfățișa ca unica forță profundă, mântuitoare în spatele frumosului frontispiciu în ruină.

Îndeplinirea unității naționale a pronunțat ultima sentință a acestui proces dintre formele unei civilizații tinere și urgisitul ei conținut. Elanurile creatoare ale neamului nostru, adăpostit înșfârșit în lăuntru hotarelor sale firești, au fost descătușate de orice opreliști, și astăzi, eliberate din cercul de fier care le strângea, se frământă într-o admirabilă plămădeală nouă, pregătind tiparul definitiv al geniului românesc. Pentru a îndeplini acest normal proces de dezvoltare a individualității sale, asupra lui nu va trebui să sufle niciun duh împrumutat de-aiurea, ci își va împropăta puterile sale, ca Anteu, fiul Terrei, din contactul neîntrerupt cu pământul care l'a născut.

Așa s'a desfășurat și mai demult cultura românească pe aceste locuri. Strămoșii noștri s'au priceput de minune să folosească pentru desfătarea curată a inimelor lor câștigurile civilizațiilor apusene. Și de cele mai multe ori, nu rămâneau cu mult în urmă. Treizeci și trei de an au trecut dela născocirea tiparului de către Gutenberg din Maiența până la întemeierea celei dintâi tipografii pariziene. Dar tot numai peste treizeci și ceva de ani, la 1508, a tipărit călugărul Macarie, pe vremea lui Radu cel Mare, *Leturghierul* său, cu slove venețiene, pentru folosul creștinesc al credincioșilor dela Târgoviște. Unul

dintre cei mai învățați oameni ai timpului său a fost Dimitrie Cantemir, membru al Academiei din Berlin, prietenul lui Petru cel Mare și deopotrivă stăpân pe cunoștințele vremii sale, dar aceasta nu l'a împiedicat să dea cea dintâi lucrare geografică a țării sale, căci, cum spune dl N. Iorga : „cultura străină, oricât de bine asimilată, nu poate înrâuri esența însăși a cugetării și simțirii unui scriitor care, aceea, aparține rasei sale“. În sfârșit, simbolică ne apare figura lui Gheorghe din Șinca, întors acasă iluminat de învățătura Romei catolice, simțind până în adâncul ființei lui de cărturar fiorii latinismului, dar purtând în acelaș timp, în fundul traistei sărace de pribeag *Cronica* sa plină de mândrie națională și de tradiționalism roman.

* * *

Cultura românească are de urmat și astăzi acelaș drum, folosind laolaltă cu celelalte neamuri zestrea comună a propășirii universale, dar reazămul său permanent va rămâne tot în fondul firesc de veche civilizație pământească, căruia generațiile viitoare vor avea datoria de a-i da adevăratul său preț înaintea popoarelor lumii.

Ce aport ar aduce în folosul acestei opere, maimuțarea „neobonjuriștilor“ noștri, cu dadaismul, expresionismul și cubismul lor de import, e greu de spus. Pe relațiunile fragmentare dela o cafenea literară la alta, fără nicio legătură cu patimile și credințele legate de avalma cu celelalte roduri ale spiritului românesc, nu se poate prinde altoiul hibrid și stors de vlagă al unei vegetații crescute pe alte meleaguri.

Incercările vane de a silui orice produs al climatului moral în care trăim, seamănă grozav cu străduințele de mai acum câțiva ani ale unui cumsecade doctor din București, fabricant de oțet, care-și pusese în cap să crească pe Bărăgan lanuri întregi de fasole japoneză. E de prisos să spunem că din fiertura această n'a primit să guste nimeni...

ALEXANDRU HODOȘ

Patru binecuvântări

Otilia Moroian era năzdrăvana clasei a patra. În conferințele profesoriale se vorbea aproape numai de ea. Din când în când profesoarele mi-se adresau și mie:

— Ce zici, părinte? Ce-o să se aleagă de fatița asta?

— Ce să se aleagă? — ziceam ridicând din umeri. — O femeie, ceva măi bună ca altele, desigur...

— Nici vorbă! — mă întrerupea profesoara de geografie. — Nu știu bărbații să judece pe femei... Va fi o femeie rea. Noroc, că eu port apa de Colonia totdeauna la mine. Altcum uneori m'ați aduce leșinată din clasa a patra...

— Nu ți-ar strica, — gândiam. Apoi, am învățat lucrurile astfel, ca să se schimbe subiectul convorbirii. Eu nu port niciodată apă de Colonia la mine.

Convingerile colegelor mele de altcând le cam nutream și eu. Dar eram singurul bărbat în corpul didactic al școlii și îmi plăcea să le contrazic, numai ca să pot citi în ochii profesoarei de geografie.

* * *

În vremea aceea clasa a patra era ultima clasă a școlilor de fete, cu eleve de patrusprezece, cincisprezece și șaisprezece ani. Tot Ilene Cosinzene, cari după terminarea clasei își luau adio de la școală printre șiroaie de lacrimi. Apoi se întorceau definitiv la casa părintească, să ajute mamei la gospodărie și... să aștepte cu nerăbdare pe Făt-frumosul care avea să le înscrie în școala cea mare a vieții.

Otilia Moroian era cea mai tânără în clasa ei. Dar... ea făcea toate relele. Nu s'a întâmplat să intru în clasă, fără să găsesc pe vreo elevă plângând, ori cu ochii înroșiți de plâns. Nu cutezam s'o întreb: ce are? Răspunsul îl știam înainte:

— Mă rog, Otilia Moroian m'a tras de păr...

Ori:

— Mă rog, Otilia Moroian mi-a sfârticat caietul...

— Otilia Moroian m'a stropit cu cerneală...

— Otilia Moroian a zis că eu...

Aproape în fiecare oră spuneam câte-o istorie improvizată despre pășania fetei care a tras pe colega sa de păr, i-a sfârticat caietul, a stropit-o cu cerneală, ori a făcut alte bazaconii. Elevele ascultau cu răsuflarea oprită. La sfârșitul istoriei citeam în ochii lor:

— Eu n'o să fac nici odată astfel de lucruri.

Otilia privea nepăsătoare un punct fix în peretele din față. În colțul stâng al buzelor i se ivea un ușor zâmbet, iar în ochi ei citeam:

— Eu n'o să pățesc așa...

Odată spuneam pășania fetei clevetitoare. Știi, ce-a pățit? I s'a lărgit gura până la urechi. Atunci Otilia mă privea cu oarecare spaimă, strângându-și cu degetele amândouă colțurile gurii...

Intr'o zi a rămas deschis apeductul școlii. Cine era de vină? Otilia Moroian.. Dirigenta clasei a pedepsit-o, iar eu i-am vorbit între patru ochi. Ca profesor de religie, am îndemnat-o să se roage lui Dumnezeu mult, mult. Atunci poate se va face mai bună.

Mușcându-și buzele făcea eforturi mari, să nu lăcrimeze. Dar n'a izbutit. În ochi i se iviră doi stropișori de lacrimi.

— Eu, părinte, mă rog destul. N'ai idee, cât mă rog!. Dar... tot rea rămân.. Asta-i soarta mea. Ce să mă fac, Doamne sfinte?

Acești doi stropi de lacrimi îi socotiam ca pe un semn bun. Intr'adevăr, se schimbase puțin. La orele de religie, ochii ce și-i pironoa asupra-mi când explicam lecția cea nouă îmi păreau cuminiți, cuminiți. Numai mâna stângă i se strecura încetisor pe gâtul vecinei sale din dreapta și o gădila. Urma apoi obișnuitul:

— Mă rog, Otilia Moroian nu-mi dă pace...

Și răspunsul Otiliei:

— Mă rog, eu nu i-am făcut nimica..

Incetul cu incetul, a redevenit cea veche. Și vai, eu nădăjduiam, că se va face o mare schimbare în toată ființa ei...

Nu aduce ziua ce aduce ceasul. Schimbarea mult dorită o făcu într'o zi de Maiu un elev de liceu, care trecea pe sub ferestrele școlii de fete, tocmai când Otilia era în fereastra clasei a patra.

Oprindu-se în dreptul ei, băiatul îi aruncă o privire fugară, o privire de două-trei clipe. În aceste două-trei clipe și-a primit răspunsul convenit. Otilia își duse mâna la urechi și îi făcu semnul urechilor de măgar...

Când peste vre-un ceas m'am dus la ora de religie, am dat cu ochii de un băiat ca de nouă ani, cu un bilețel în mână. Tocmai îl întindea unei eleve. L'am sechestrat, bine înțeles.

— Mă rog, — îngână fetița, roșie, până după urechi, — nu e al meu. E pentru... Otilia Moroian.

Avea dreptate. Era adresat „stimatei dsoare Otilia Moroian, clasa a patra“. L'am desfăcut și l'am citit.

„Drăguțo! Te rog, păstrează-ți gesturile pentru cine vrei, ori chiar pentru tine. E sub demnitatea mea, ca tocmai o fată ca tine să mă batjocurească... Ai înțeles? Gh'ță Someșan, cl. VII“.

Am intrat în cancelaria școlii, am chemat pe Otilia „ad audiendum verbum“ și i-am citit bilețelul. La început, Otilia deschise ochi mari, mari și se făcu roșie, ca floarea de mac. Iar la urmă, a dat curs inevitabilului pârâu de lacrimi. Mi-a mărturisit tot, tot...

Calitatea de profesor de religie nu-mi îngăduia să zâmbesc în împrejurări atât de solemne. Mi-am luat atitudinea de judecător aspru și i-am zis:

— Vezi, Otilio, dacă aș fi eu fată și aș căpăta biletul acesta dela un băiat, aș intra în pământ de... sfială. Vezi la ce te expul cu prostiile tale? Dealtcum, voi arăta biletul doamnei dirigente de clasă, o să vedem, ce va zice?

Otilia își duse mâna la inimă și scoase un țipăt ascuțit, dureros.

— Vai, nu, părinte, mă rog nu! Mă fac bună, ascultătoare, sâr-guincioasă... Dar... sfârtică biletul...

L'am sfârticat și... am lăsat-o să meargă. Când a închis ușa cancelariei, mi-s'a ivit pe buze zâmbetul reținut până-acum. Involuntar i-am ridicat mâna dreaptă și i-am trimis o binecuvântare.

* * *

Otilia s'a făcut bună, bună. Ce să fi făcut, sormană? De-asupra capului îi atârna mereu sabia lui Damocles... Era sub teroarea clasei și... credea că o terorizez și eu. La prima năzdrăvănie colegele ar fi spus dirigentei de clasă că Otilia a primit o scrisoare dela un băiat...

Eu n'aș fi spus-o. Ba, dela o vreme, orele de religie fără năzdrăvrnile ei îmi păreau monotone.

În ora ultimă, când aveam să-mi ieu rămas bun dela „absolventele școlii“, am găsit-o cu capul pe bancă. Plângea cu sughituri, de credeai că i-se rupe inima. I-am pus mâna pe creștet și am întrebat-o: de ce plânge?

— Mă rog... m'au batjocorit fetele...

— Cum? — întrebai, aruncând elevelor o privire încruntată.

— Mă rog, au zis că eu sunt invidioasă...

Mi-am strâns buzele, ca să nu zâmbesc. Le-am spus apoi istoria cea din urmă: pățania unei fetițe, care a zis altei fetițe, că e invidioasă. Știi ce-a pățit? I-au căzut toți dinții.

Cum povesteam, ochii Otiliei se învârtiau prin casă, se uscară încetul cu încetul și se umplură de strălucire. În strălucirea lor citeam:

— Așa o să pățiți, toate... O să rămâneți fără dinți...

Iar eu în gând i-am dat a doua binecuvântare...

* * *

Peste doi ani am părăsit școala și m'am dus popă la sate. Din când în când ziarele îmi aduceau știrea, că vre-o fată elevă s'a căsă-

torit. Atunci rosteam o scurtă rugăciune și îi poftream tot binele ce putea să i-l poftască inima mea. Și mă gândiam:

— Oare ce se va alege de Otilia?

Peste încă patru ani, un ziar anunțat logodna ei. Ghiciți, oameni buni, cu cine? Cu... Ghiță Someșan.

Lăcrimam și zâmbiam în acelaș timp și dam sbor fantaziei. Părea că văd pe năzdrăvana, pe invidioasa Otilie, alături de logodnicul ei, ascultându-i șoaptele de iubire. Din când în când părea că se uită drept în ochii lui, apoi, zâmbind drăgălaș îi face... gestul de odinioară. Iar logodnicul îi strânge a.nândouă mâinile și îi sărută fruntea. Apoi o amenință cu degetul:

— Fără acest gest, nu te-aș fi cunoscut, poate, nici odată. Dar... o să mi-l plătești scump, scump...

Am dat o binecuvântare în aer și sunt convins, că binecuvântarea a ajuns până la ei...

* * *

Peste alți zeci ani am ajuns iar profesor de religie, tot la școala de fete. Când am intrat în clasa a doua, mi-am rotit ochii asupra elevilor. Unele îmi păreau cunoscute...

— Dragile mele, — mi-am zis, — oare câte dintre voi sunteți fetele elevelor mele de odinioară?

În clasa întâi am găsit pe o elevă plângând. Am întrebat-o: de ce plânge? Mi-a răspuns între sughituri, silabizând toate cuvintele:

— Mă rog... fetele mi-a zis, că sunt invidioasă...

Emoționat, mi-am dus mâna la inimă și mi-am zis:

— Toate se repetă în lumea asta. Toate, toate...

M'am adresat apoi fetiței:

— Cum te cheamă, dragă?

— Mă rog, mă cheamă... Otilia Someșan.

Binecuvântările sunt de obicei trei. Dar acum înțelegeți, că am dat și pe cea de-a patra...

SEPTIMIU POPA

Un praznic zădărnicit

Zbuciumul nostru grăbit nu ne dă răgaz să fixăm toate amănuntele mărețelor epizoade din istoria noastră contemporană. Astfel, nu cunoaștem îndeajuns ce este mai de preț la alcătuirea unui nou stat: baza și soliditatea lui sufletească.

Cu deosebire nu se cunoaște istoria amănunțită a anilor de război care, în precipitația vieții care i-a urmat este oarecum privită ca neavând nici o importanță. România nouă s'a clădit așa, printr'o acțiune de spontaneitate, în ziua de 1 Decembrie 1918, în vreme ce intervalul dela 1914—1918 se suprimă cu desăvârșire din amintirea multora, deși aceasta epocă a înscris în istoria noastră națională cele mai glorioase, cele mai înălțătoare și, în acelaș timp, cele mai triste pagini.

Pe deoparte, suprimarea acestei epoci are și o lature bună. Dacă nu știm să apreciem după cuviință imensa comoară sufletească scoasă la iveală de această frământare grozavă, s'o ferim măcar de o trivializare. Aceasta nu trebuie să însemneze însă și uitarea cu desăvârșire a acelor vremuri. La zile mari, când muzele politice amuțesc, să ne aducem aminte de ele și, în pioasa atmosferă a praznicelor creștinești, înălțați deasupra pasiunilor zilnice, să desgropăm ceace nu a fost trecător în acțiunile noastre și să ne făurim din virtuțile trecutului arme solide sufletești pentru istoria noastră de mâine.

Sărbătoarea învierii creștinești, care de cinci ani împliniți simbolizează și învierea noastră națională, îmi reamintește pe-o clipă toată istoria pătimirii noastre. Imi trece pe dinaintea ochilor minții îndelungata epocă de umilință; întâi de o monotonie tristă, apoi din ce în ce mai întunecată până în momentul decisiv care a fost războiul și care a dat naștere câtorva momente luminoase, împrăștiind o bună parte din întunerecul ce se lăsase asupra noastră.

Un asemenea episod luminos constituie și acțiunea voluntarilor români din Rusia, adunați la Darnița lângă Kiev în anii 1916—1917. Mai ales două momente din această mișcare trebuiesc relevate: lansarea importantului manifest dela Darnița din 11 Aprilie v. 1917 adre-

sat tuturor țărilor străine — „prima Alba-Iulie a Ardealului“ — și formarea corpului de voluntari. Deși nu îndeajuns de apreciate, totuși ele sunt cunoscute și va veni o vreme când perspectiva istorică va rehabilita vigurosul val de mișcare populară pornit dela Darnița, în ciuda tuturor obstacolelor prăvălite în calea lui de o țară prietină de formă și dușmană în fond, ca și în ciuda concepțiunilor politice raționaliste cari bătătoreau cărări opuse. În așteptarea acelor vremi vom urma mai departe cu cercetarea acestei epoci și vom descrie, pe bază de documente, Paștilor voluntarilor ardeleni din 3 Aprilie 1917, pentru a se vedea atmosfera care a domnit în lagărul voluntarilor din Darnița, cu zece zile înainte de lansarea manifestului amintit.

Era pe vremea când „tovarășul“ Kerensky se trudea să conducă marea împărăție moscovită numai prin puterea cuvântului. Voluntarii intelectuali, — căci numai acestora li-s'a recunoscut dreptul de a se manifesta politicește — concentrați din toată Rusia la Darnița, așteptam de peste șase luni, zadarnic, să ni-se dea vreo întrebuintare. Pe vremea țarismului muribund, frământarea câtorva sute de entuziaști se reducea la rapoarte și memorii săptămânale adresate guvernului român și numeroșilor săi reprezentanți de pretutindeni, iar după revoluție la întreținerea unei vii propagande naționale printre românii basarabeni din Kiev, cel dintâi rost vizibil și pozitiv al petrecerii voluntarilor la Darnița.

În ziua de 3 Aprilie 1917, — a doua zi de Paști — urma să se facă cea dintâi înfrățire pe față cu acești români, în cadrele unei mese comune și a unui concert, ambele aranjate într'o baracă de scânduri, batjocorită: teatru de vară. Săptămâni de-arândul, delegați speciali făceau naveta între Darnița și Kiev pentru a descoperi pe frații basarabeni, iar intendența „senioratului“ — un fel de comandament democratic — a adunat de ale mâncării, în timp ce cerul ofițerilor făcea să răsune pădurea de brazi din Darnița de duiosul: „Codrule măria ta...“

După multe și laborioase pregătiri, însfârșit, sătulețul Darnița, împodobit cu steaguri tricolore, pentru arborarea cărora se cheltuise 25 ruble, aștepta să primească cu demnitate oaspeții al căror tablou fusese făcut cu săptămâni în urmă. La praznicul anunțat s'au prezentat cu toții, până la unul, deoarece Darnița devenise un punct de gravitație pentru toți românii din Rusia, unde, cu zece zile în urmă s'a și redactat cel dintâi certificat autentic de cetățenie al românilor ardeleni pentru România Mare ce trebuia să vie.

Prima parte a sărbătoarei a decurs în calda atmosferă ținută de inițiatorii acestui praznic creștinesc și național. Partea a două însă a fost zădărnicită din motive cari de-atunci mereu se reeditează în altă și altă formă, din motivul că Rusia nu ne-a fost niciodată binevoitoare. Iată cum descrie un document din acea vreme finalul celei dintâi înfrățiri românești dela 1917, păstrat la arhiva corpului voluntarilor români:

*Excelenței Sale
Dlui general Brussilov*

*Comandantul suprem al armatei frontului de vest**

„Noi, ofițerii corpului voluntarilor români din Darnița, însuflețiți de năstinsă dorință a victoriei desăvârșite asupra inamicilor noștri comuni și cu-intenția de a contribui și noi la sfârșitul unic și fericit al războiului dus de aliați, ne credem foarte obligați a vă aduce la cunoștință următorul incident extrem de trist, care ar putea avea consecințe foarte desagreabile pentru interesele noastre comune.

Noi, ofițerii voluntari, dorind să petrecem sărbătorile Paștilor împreună cu ceilalți frați români, ofițerii răniți aflați în convalescență la Kiev și cu românii basarabeni și pentru a le procura o mică plăcere an hotărât, cu autorizația comandantului militar, să aranjăm a doua zi de Paști o masă comună și un concert în teatrul de vară din Darnița, cu diletanți muzicali și literari din sânul nostru. Hotărâsem ca masa să aibă un caracter strict familiar. Astfel, pe lângă cei amintiți, am invitat numai pe reprezentanții civili și militari ai guvernului român, precum și câteva familii românești evacuate din România la Kiev. La concert însă, pentru a da ocazie cunoșcuților și prietenilor ruși să ne cunoască mai de aproape, am invitat și pe ofițerii și intelectualii din localitate, cari s'au și prezentat dimpreună cu familiile lor.

La începutul concertului însă, printre soldații ruși s'au ivit câțiva agitatori, cari au început să-i ațâțe împotriva noastră și a prietenilor noștri. Soldații ruși încurajați de acești indivizi ocuți au venit la teatru și prin strigăte și gălăgie au cerut să întrerupem concertul. Toate străduințele ofițerilor ruși de-a-i liniști au rămas infructuoase. Ei ne aruncau injurii și insulte cari ne atingeau grav în mândria noastră națională. Intreaga asistență, speriată tindea spre eșirea blocată de o mare masă de soldați care vocifera. Concertul deci s'a-întrerupt.

În învălmășeala ce a urmat, soldații ruși au arestat patru ofițeri ai armatei române și câteva doamne. Ceilalți temându-se de excesele soldaților au fost nevoiți să petreacă noaptea în Darnița. În tot cursul nopții, soldații ruși patruleau în jurul locuinței noastre, descăr-când din când în când arma și arestând pe cei se s'au încumetat să plece.

A doua zi ne-a vizitat comandantul lagărului, generalul von Eiche, exprimându-și regretele pentru incidentul petrecut, promițând să facă tot posibilul pentru a liniști pe soldați. Firește, nu putem ști la ce rezultat va duce promisiunea sa.

În rândurile soldaților ruși am înregistrat strigăte că suntem spioni austrieci, că prin prezența noastră scumpim traiul localnicilor, că suntem trădători ai Austriei, că noi, voluntarii români ne-am călcat jurământul față de tronul austriac. Aceste apostrofări dovedesc că, ele în nici un caz nu izvorăsc din sufletul soldatului și poporului rus, ci sunt înscenări de ale nemților, cari urmăresc cu orice mijloace dezorganizarea armatei ruse. De mai multe săptămâni se duce o furioasă agitație în contra noastră.

* Traducere după textul rusesc.

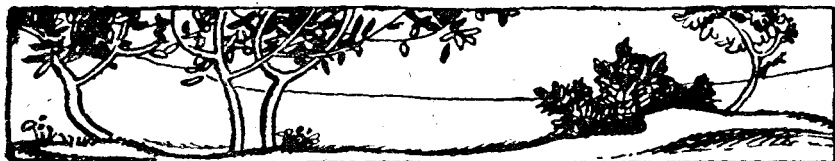
Prizonierii germani, austrieci și maghiari, sub pretext că merg la lucru, circulă fără nici un control și răspândesc printre popor fel de fel de știri, spunând că pacea ar fi fost încheiată de mult, dacă nu interveneau voluntarii italieni, sârbi, cehi și români. Nu de mult, prizonierii germani au avut obrăznicia să ne amenințe pe șoseaua dintre Darnița și Kiev, că ne vor omorâ încă aici, în Rusia, pentrucă l-am trădat. Aceleași amenințări s'au rostit și a doua zi de Paști de către soldații ruși. Astfel, nu e greu să aflăm de unde pornesc. Numai încapе îndoială, că în uniforma de soldat rus mișună o sumedenie de agenți cari vorbesc și simt nemțește și ungurește, atât în dosul frontului cât și pe front. Aceste informațiuni am avut onoarea să le comunicăm personal și comandantului militar din Kiev.

N'am fi îndrăznit să dăm incidentului relatat vre-o importanță deosebită, dacă n'am fi pătrunși de marile momente ce le trăim și de scopurile sfinte ce le urmărim și cari ne impun să fim atenți. Ar fi nu numai greșit, ci de-adreptul criminal a nu vă atrage atențiunea asupra acestor fapte însemnate, pentrucă ele pot avea un efect extrem de păgubitor asupra întregii armate ruse. Prin urmare, comunicarea acestor fapte, cu onoare vă rugăm să binevoiti a o privi exclusiv din punctul de vedere al îndeplinirii unei sfinte datorii din partea noastră."

* * *

Această întâmpinare trimisă din Darnița la 5 Aprilie 1917, era iscălită de căpitanul Aurel Maxim, „seniorul“ ofițerilor români voluntari. Astăzi, după șapte ani, tot rușii sunt aceia cari ne turbură praznicul creștinesc și național. Incercarea se va repeta, probabil, și de aci încolo, până când imperialismul rus nu se va convinge definitiv că, ori de câteori își va scoate capul, se va izbi de solidaritatea perfectă și de puterea neamului românesc.

P. NEMOIANU

Alegerile din Italia

Noua lege electorală. — Cum au decurs alegerile. — Rezultatul definitiv. — Părerile exprimate de presa italiană și cea străină.

Alegerile din Italia, cari-au avut loc în ziua de 6 Aprilie, făcându-se pentru întâia dată după legea electorală propusă de guvernul fascist al dlui Mussolini și votată de Parlamentul trecut, au dat acestui guvern cele două treimi de care are nevoie pentru a putea lucra în toată libertatea.

După sistemul electoral, actualmente în vigoare în Italia, pentru a dobândi acest rezultat n'ar fi fost nevoie decât de 25% din numărul total al votanților din întreaga țară, făcându-se alegerile pe scrutin de listă și adunându-se numărul voturilor de pe toate listele. În realitate însă, partidul fascist a obținut peste 60% din totalul voturilor exprimate, astfel că cele 355 de mandate i-se cuvin de astă dată și de drept.

Nesiguranța că va putea obține cele două treimi de mandate vechea lege electorală, cu scrutinul limitat la cercuri, a silit pe dl Mussolini să recurgă la această reformă electorală, stabilind pentru guvern un minimum de 25% din numărul total al voturilor, pe când toate celelalte partide împreună, obținând chiar 75%, de trei ori mai mult decât guvernul, nu vor putea ocupa decât o treime din scaunele reprezentanților națiunii.

Dacă în aparență de astă dată legea italiană electorală pare a nedreptăți guvernul, căci menținând vechea lege, după care se cerea majoritatea absolută de 50% plus unul guvernul ar fi obținut aproape unanimitatea scaunelor, la alegerile viitoare însă, care vor fi de sigur după cât se poate prevedea, prezidate tot de dl Mussolini, legea își va da abia roadele ei. Grație acestei legi se va putea menține atunci la putere guvernul chiar dacă voturile obținute de candidații săi nu vor atinge decât un sfert din numărul total a voturilor.

Dl Mussolini a dat deci dovadă de multă prevedere, gândindu-se mai mult la viitor decât la prezent, știind că favoarea maselor este trecătoare și că va veni vremea când partidul fascist nu se va bucura nici pe de parte de popularitatea de astăzi.

In ce constă noul sistem electoral

După noua lege electorală italiană, Camera deputaților se compune din 535 membri, din care două treimi, adică 355, trebuie să fie guvernamentali, în caz bine înțeles când toate listele guvernului obțin 25% din numărul total al votanților, iar restul de 180 aparțin tuturor celorlalte partide împreună.

Cei 535 de deputați sunt aleși de 15 circumscripții electorale împărțite în 72 de cercuri, corespunzătoare celor 72 provincii sau județe ale Italiei și anume 8 în Lombardia, 4 în Piemont, 4 în Liguria, 8 în Venetia, 4 în Venetia Giulia (teritorii alipite), 8 în Emilia, 8 în Toscana, 4 în Marche, 4 în Abruzzi, 2 în Lazio, 4 în Puglia, 5 în Campania, 4 în Calabria, 7 în Sicilia și 2 în Sardinia.

În fiecare dintre cele 15 circumscripții electorale partidele își stabilesc liste, cum se face la noi pe județe, calcularea însă se totalizează din fiecare cerc de Curtea de Apel respectivă, trimițându-se apoi rezultatul fiecărei circumscripții Curții de Apel din Roma. Aceasta adună toate rezultatele, atribuie 355 de scaune listei care a obținut 25% din numărul total al alegătorilor, repartizând restul de 180 de scaune între alte liste, după numărul obținut de fiecare dintre ele.

Votarea are loc, ca și la noi, în diferite secțiuni, votul fiind secret și alegătorul votând în cabine speciale. Buletinul de vot seamănă cu vechile buletine ale desființatei noastre legi electorale, având forma unei cărți postale închise, gumate pe margine, în interiorul căruia sunt împreunate listele de candidați împreună cu semnele fiecăreia, alegătorul având să tragă o dungă cu creionul peste lista pe care vrea să voteze.

El mai are dreptul să exprime, din lista votată bine înțeles, și nu din alta, trei voturi de preferință, adică să indice pe care dintre candidați îi preferă înaintea celorlalți. După voturile de preferință exprimate se face apoi repartizarea locurilor pentru candidați, declarându-se aleși acei cari au obținut mai multe voturi de preferință.

Operația de votare începe în ziua fixată pentru alegere la 7 ore dimineața, având a lua în sfârșit neapărat în aceeași zi la ora 9 seara, iar operațiunea numărării voturilor începe imediat după terminarea votării, cerând a fi terminată cel mai târziu în dimineața zilei următoare. Rezultatele fiecărei secțiuni, împreună cu urnele, buletinele, de vot întrebunțate și cele rămase, procesele verbale etc. sunt trimise Curților de Apel respective, iar acestea la rândul lor, după ce totalizează rezultatele din întreaga circumscripție, trimite toate datele Curții de Apel din Roma, însărcinată cu cea din urmă operațiune electorală: repartizarea mandatelor.

Cum au decurs alegerile

Întotdeauna alegerile din Italia au fost întovărășite de violențe, efectuându-se într-o atmosferă de pasiune meridională. De astădată deasemenea n'au lipsit în toată țara; fasciștii s'au dedat la intimidarea alegătorilor, nelipsind nici scandalurile obișnuite, semnalându-se

chiar și incidente mai grave, câțiva alegători răniți, dar și câțiva morți în diferite părți ale țării.

Astfel de cazuri s'au produs de pildă la Novara unde un fascist de 25 ani a sucombat în urma unei răni cauzată de un glonț de revolver și în provincia Avellino, unde și-au lăsat viața chiar doi cetățeni, din întâmplare și aceștia tot fasciști, ceea ce dovedește că și neîmpăcății dușmani ai acestora, socialiștii și comuniștii, nu s'au lăsat mai pe jos, uzând și ei din belșug de violență.

La Milano s'au produs de asemenea scandaluri și manifestațiuni împotriva marelui ziar „Corriere della Sera”; ale cărui camioane transportând la gară ziarul, au fost capturate de fasciști și arse.

În general însă se poate spune că alegerile n'au fost mai violente ca altădată, producându-se în aceeași atmosferă înfierbântată, obișnuită însă în țările de sud, unde populația ia parte cu mai multă pasiune la asemenea manifestațiuni politice.

Ceea ce s'a remarcat însă, acum pentru prima dată, este că lupta nu se dădea numai între candidații partidelor dușmane între ele, ci și între acei de pe o singură listă, luptându-se între ei pentru a obține cât mai multe voturi de preferință.

Rezultatul

Numărul total al alegătorilor cari s'au prezentat la urnă, în cele 15 circumscripții electorale, a fost de 7.628.839, reprezentând 63 la sută din numărul total al alegătorilor înscriși, pe când în 1919 proporția a fost abia de 52%, iar în 1921 de 58%.

Din voturile exprimate 4.693.690, adică 65,26%, au fost pentru listele oficiale fasciste, fără a socoti în această sumă și pe acei alegători cari au votat diferite liste, ai căror membri au făcut în prealabil declarații că vor susține în Parlament guvernul d-lui Mussolini.

Voturile obținute de toate celelalte liste împreună au atins astfel abia o treime din numărul total al alegătorilor, obținând cele mai multe voturi listele partidului poporului cu 8,96%, ale socialiștilor-democraților 5,83%, ale socialiștilor maximaliști 5,02% și ale comuniștilor 3,7%. Toate celelalte liste n'au obținut decât între 1,5% și 0,2%.

Camera italiană, aleasă în 1924, va fi compusă din 355 deputați fasciști, la care se adaugă 30 de deputați aparținând la diferite grupuri și partide mai mici, susținând politica guvernului, precum încă 18 deputați (giolittiani, democrați și țărăniști), cari sprijinesc deasemenea guvernul, păstrându-și încă o oarecare libertate de acțiune.

Majoritatea va fi deci compusă din 403 deputați, față de abia 132 opozanți și anume 40 din partidul poporului, 65 socialiști, maximaliști și comuniști, 14 constituționali, 7 republicani, 2 germani, 2 slavi și în sfârșit 2 independenți.

Alegerile și presa

Presa italiană s'a împărțit cu ocazia alegerilor în două lagăre, unul fascist, al doilea dușman dlui Mussolini.

După cum cea dintâi caută să scoată în evidență marele număr de voturi obținute de fasciști, afirmând că „majoritatea poporului italian simte la fel cu Mussolini, îl aprobă și îl urmează fără rezervă în politica sa“, presa antifascistă caută să micșoreze succesul guvernamentului, afirmând că acesta se datorește exclusiv violențelor fără număr și intimidărilor.

„De altă parte“ — scrie *Il Popolo* din Roma — „dovezile că „au existat violențe sunt în așa de mare număr, că, pe când se poate „contesta guvernului dreptul de a afirma că cele patru milioane și mai „multe voturi obținute de el au fost exprimate în toată libertatea conștiinței, rămâne bine stabilit că cele două milioane de voturi anti-„fasciste nu reprezintă decât o parte a forțelor opoziției“.

Presa străină, afară de cea socialistă bine înțeles, judecă cu destulă bunăvoință rezultatul obținut în alegeri.

Presa engleză publică lungi telegrame ale corespondenților săi. Majoritatea ziarelor burgheze arată o deosebită simpatie fascismului.

Caracteristică de ade dreptul este următoarea declarație a marelui ziar londonez *Times*, din care reiese de dreptul regretul că nu s'a ivit și în Anglia un om care să calce vechea tradiție democratică de guvernământ a țării sale.

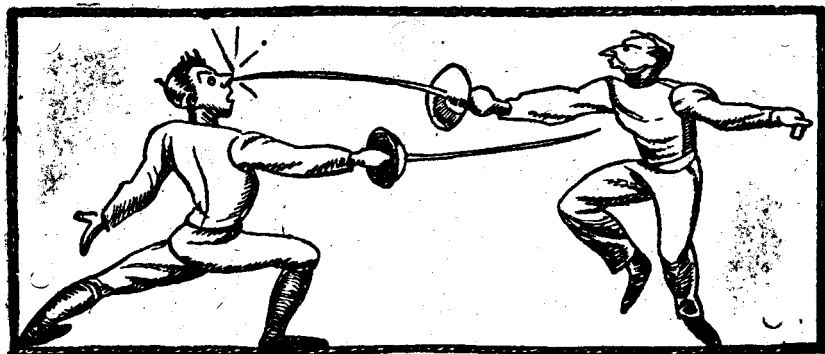
„Situția italiană — spune *Times* — prezintă o lecțiune folositoare și pentru Marea Britanie. Nu trebuie să considerăm alegerile italiene drept a mascheradă democratică sau o falsă democrație, ci trebuie să privim situația din Italia cu simpatie.

Marea Britanie este patria democrației parlamentare, însă și aici principiile democratice trec printr'o grea încercare. În diferite țări ale Europei după război s'au văzut introducându-se sisteme de guvernământ cari nu sunt în strânsă armonie cu principiile democratice.“

În Franța naționalistă simpatiile sunt aceleași fiind pe Hervé să exclame în *La Victoire*.

„Fericită Italia că s'a găsit față în față cu pericolul tangibil și vizibil și că a avut un om care să încarneze reacțiunea populară. Noi însă, loviți de rele mult mai adânci, ne găsim în ajunul unor alegeri anoste cari ne vor adormi alți patru ani și cari vor întârzia astfel cu patru ani ceasul renașterii noastre naționale“.

V. P. RÂMNICIANU

GAZETA RIMATĂ

Săptămâna patimilor

*Nu voi cerca, de dat' aceasta, ca Friedrich Klopstock sau Papini,
Să împletesc o epopeie măiastră, pentru toți creștinii
Istorisind calvarul sacru al messiadei lui Isus.*

(Modestul meu condei se teme să năzuiasc' așa de sus).

*Dar din bogata pătimire transpuș' n patria română
Eu am ales, modest exemplu de chin, o altă săptămână,
Cântând durerea unui vameș ce pentru-ai săi s'a fost jertfit,
Și încercând să mântuiască partidul său, — a pățimit...*

*Era 'ntr'o zi scăldată 'n soare, o zi călduță de Florii
Când Vaida-i spuse lui Ghiulucă Maniu — „Te rog frunoz, să scrii:
„La România un articol, te rog cu lacrimi fierbinți.“*

(Și îi promise dela „Renner“ un dar de treizeci de arginți...)

*A doua zi de dimineață, cum se-ășezase la birou,
Tot aștepta să se coboare din înălțime un ecou,
Și ca să-i vie 'n gând ideea, în subterane, la răcoare,
S'au așezat pe brânci, nepoții iubiți, să-l spele pe picioare.*

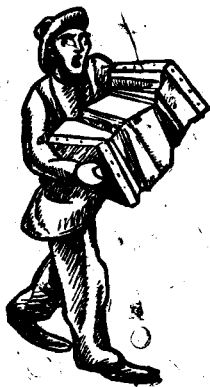
*Dar ce folos, sintaxa crudă cași 'ntr'un clește îl strângea
Cu sulii luși și nemiloase, gramatica îl împungea,
Se nămolea în adjective, subiectele îl luau cu rupta,
Și jubilau, rânjind în voie, toți saduchei dela Lupta.*

*In timp ce bietul președinte, rău sângera la Bădăcini,
Impuns de două zeci de verbe, ca de un lanț de mărăcini.*

*O virgulă nestâmpărată, fugind cu țărâit de greer,
Fără de milă, ca burghiul, i se 'nfigea adânc în creer,
Și-l biciuia pe ochi, pe față, pe degete, haïna frază...
(Pe fruntea bietului Ghiulucă nu coborâse nicio rază)
Zadarnic s'a rugat să-l ierte proconsulul-poet Pilat,
Căci, pe terenul de tortură, săracul șef a leșinat...*

*Nepoții au sărit în grabă, cu-o petrectore l'au trezit
Și victima atâtor chinuri printre suspinuri a vorbit:
— „O, penține nu vede Domnul și nu m'ajută iarăș, bunul?
„El știe că, un an 'nainte, mai publicasem încă unul,
„Aveți cu toții îndurare, fiți buni, și nu mă chinuți;
„Decât să fac un nou articol, mai bine să mă răstigniți!”*

IUDA BLUMENFELD

INSEMNĂRI

Ion Brezeanu. Teatrul național din București a sărbătorit deunăzi, în mijlocul unei însuflețiri și a unei admirații generale, cei treizeci și cinci de ani de carieră dramatică a marelui nostru Ion Brezeanu.

Rareori popularitatea unui actor s'a înfrățit atât de fericit cu probitatea lui artistică. Neîntrecutul interpret al comediilor lui Caragiale, singurul pe care maestrul „Scrisoarei pierdute“ îl așeza pe aceeaș treaptă cu însăș înfăptuirile sale dramatice, Ion Brezeanu, răsfățatul nenea Iancu, cu tot irezistibilul său humor firesc, dospit din trăsături de viață sintetică, a rămăs în teatrul românesc neîntrecutul tălmăcitor al tragicelor pasiuni elementare.

Avarul lui Molière și Ion Nebunul din *Năpasta* sunt astfel cele două roluri ale sale, în cari răsul se învecinează cu groaza și comicul se îmbracă, întocmai ca un arici, cu fiorii spăimei. Numai cei puțini și aleși au darul acestei exprimări sufletești masive și turburătoare, care scormonește cele mai ascunse colțuri ale inimei noastre.

Salutăm și noi, în talentul remarcabil

al lui Ion Brezeanu, care a entuziasmat pofta de teatru a două generații, pe unul din ambasadorii sinceri și veritabili ai geniului românesc.

Greva foamei la Jilava. Umanitarismul gazetelor din strada Sărindar a ieșit din nou la iveală acum, în preajma Sărbătorilor, când comuniștii închiși în fortul Jilava au refuzat cozonacul și ouăle roșii, declarând continuarea postului ca semn de protestare politică.

După Max Goldstein, e rândul lui Dobrogheanu-Gherea. După revolta d-lui Albert Honigman, sosește pledoaria sentimentală a d-lui Costa-Foru: *Liga drepturilor omului*, care n'a găsit niciun cuvânt de incurajare la adresa studenților închiși la Văcărești, deși apărau și aceia o idee cel puțin tot atât de onorabilă cași a atentatorului dela Senat, se văicărește și tipă dealungul și de-a latul presei democratice, anunțând în cele patru puncte cardinale, că libertatea de gândire din România a proclamat greva foamei. E, cum s'ar zice, o sensibilitate

ciudadă, care nu impresionează decât extrema stângă...

Când maiorul Băgulescu a fost dus la Jilava, pentru că și-a permis să apere demnitatea noastră națională, Liga drepturilor omului bătea în pumni și jubila. Când banditul Max, care are pe conștiință moartea a trei oameni nevinovați, se plânge împotriva „răului tratament”, Liga drepturilor omului varsă lacrimi cât pumnul, în aprobarea zgomotoasă a pseudonimului Figure.

Concluzia, trageți-o dumneavoastră...

O contrabandă constituțională.

După cum se știe, partidul național, care n'a recunoscut anul trecut încoronarea Regelui, pentru că la Alba-Iulia nu se țin decât congresele prezidate de d. Iuliu Maniu, nu recunoaște nici Constituția actuală a României. În această materie, giftuiții „sin feinneri” întreținuți de fabrica de piele Renner din Cluj, nu vor să știe decât de proiectul de Constituție întocmit de capacitatea doctorală a dlui Romul Boilă, acest delicvent fără pereche al științei juridice.

Până aici, lucrurile nu prezintă nici o curiozitate specială, liber fiind fiecare cetățean să întrebuițeze în sânul familiei, pentru necesități casnice, oricare text constituțional. Printr'un capriciu al istoriei contemporane, (capitolul Consiliului dirigent,) d. Romul Boilă ocupă o catedră de profesor la Universitatea din Cluj, unde, din nenorocire au pătruns în grabă și cățiva intruși de o nulitate remarcabilă. Postul staroste al comisarilor de alimentare de prin 1919—1920 n'avea la activul său decât două merite mai evidente, în afară de cele pe care și le creiașe în organizarea transporturilor de slănină la Budapesta. Tipărise cândva un calendar pentru popor și, în calitate de nepot al dlui Iuliu Maniu, fu-

șese un soi de secretar de mână două în cancelaria de avocat a „unchiușului”. Care din cele două merite au determinat ridicarea dlui Romul Boilă la rangul de profesor universitar, ceea ce nu e o situație electorală ci recunoașterea unei erudiții, e greu de spus. Ajunge să stăruim asupra faptului că acest domn, după cât ni se afirmă, potrivit instrucțiunilor primite dela clubul celor o sută, nu face studenților săi prelegeri asupra Constituției în vigoare în România, și în cursul gloduros pe care-l ține, târâș-grăbiș, nu vrea să predea mai mult decât... proiectul său de Constituție! Nu era de ajuns că pătrunsese între zidurile *Almei Mater* o orbilă mostră de analfabet, iată acum că lecțiile dela Universitate se orientează după veșterile politice, și, evident revoluționare! — ale părintelui Man dela Gherla.

Relevăm acest caz, caracteristic pentru un anumit intelectualism de contrabandă, care ne copleșește în Ardeal, și-l supunem acelora cari ar putea să aibă ceva de zis. Afară numai dacă savantul Boilă, omul cu zodiacul din Dicio-Sân-Mărtin, nu e cu desăvârșire suveran asupra cursurilor sale. În acest caz, firește, e liber să predea și constituția din Patagonia, iar studenții săi sunt datori s'o învețe.

O revizuire necesară. Cartea dlui Gh. Bogdan-Duică despre *Gheorghe Lazăr*, din colecția de publicații a Academiei Române, scrisă cu o concentrată erudiție și încercată la fiecare pagină de dovezi documentare, este o surprinzătoare rectificare critică a figurei marelui dascăl din Avrig și a rolului pe care l'a avut la întemeierea școlii românești. Dl Bogdan-Duică, făgăduind demult o vastă încercare de restabilire a valorilor culturii ardelenice în lumina realității, s'a însărcinat să întregească însemnătatea care

se acorda până astăzi lui Gheorghe Lazăr, descifrându-l „ca o personalitate științifică bogată, conștientă de menirea și de martiriul său, tragică prin durerea că nu a văzut rodul apostolatului său“.

Cei mai mulți din cercetătorii vieții și operei lui Gheorghe Lazăr i-au scăzut simțitor fructele străduinței sale, cari, acestea, au fost toate bine prețuite. Dl N. Iorga afirmă că el a rămas ignorat la București, d. M. Gaster îi reduce tot meritul la acela de a fi fost profesorul lui Ion Eliade și regretatul V. A. Ureche îi tăgăduiește rolul de inițiator al învățământului românesc. Dl Gh. Bogdan-Duică, scoțând în relief pregătirea științifică puțin obișnuită și cugetarea îndrăzneată a fostului teolog din Viena, fixează definitiv aportul lui Gheorghe Lazăr în redeschimbarea națională a Munteniei, dovedind cu un lux scilicet de probe, că el n'a fost un predicator în pustiu și că sămânța ideilor și a străduințelor sale nu numai că n'a căzut pe un loc arid, ci opera sa putea să fie socotită *reușită* chiar din ziua aceea caldă de Iulie, când cuprins de friguri, binecuvânta din căruța pribegiei sale ultime pe școlarii adunați în fața casei din Târgu-de-afară. „Țara nu era chiar așa de rea, ca să uite ușor greaua misiune indeplinită de Gheorghe Lazăr“ încheie d. Bogdan-Duică.

Cartea dsale, închinată acestei recunoștințe, rămâne în același timp o revizuire istorică și un act de pietate.

Dl Iuliu Maniu se prepară. E un zvon, pe care nu l-am putut controla până acum, dar care a început să circule cu stăruință, punând în mișcare toată suflarea românească. Se zice, că dl Iuliu Maniu, retras de mai multă vreme în palatul său dela Bădăcini, a reușit să pregătească celebra conferință asupra minorităților, anun-

țată de vreo trei ani încoace, tot la câte șase luni, de către „Institutul social“ din București. O fi adevărat, n'o fi adevărat acest zvon, cine poate să știe?

În orice caz, dacă fostul președinte al Consiliului dir-gent, care vorbește așa de mult despre necazurile micului său partid și așa de puțin despre nevoile patriei sale cele mari, s'a hotărât să și țină celebra sa disertație, îndemnăm pe toți românii să pornească spre București, cu mic cu mare, cu expresul sau personalul, pentru a vedea nesperata minune.

Dar, încă-odată, nu e nimic sigur. Se zice...

Unificarea delapidatorilor. O îndrăzneală fraudă s'a descoperit deunăzi la direcția Căilor ferate din Cluj. Un tânăr și elegant funcționar, plătit cu două mii de lei lunar, bine cunoscut în lumea restrânsă a cheflilor de zi și de noapte datorită luxului pe care-l făcea: vilă proprie, covoare turcești, șampanie și automobil, a fost prins cu mâna în buzunarul statului. Șefii săi s'au dumirit atunci, înfârșit, că modestul slujbaş n'avea de unde să arunce atât numerar pe fereastră și că existența sa de nabab ar fi trebuit să dea de bănuț mai demult. Gazeta *Patria* a mai descoperit însă și altceva. Redactorii ei au aflat că delapidatorul era un infam „regățean“, și s'au repezit să scoată plăcile de gramfon ale obișnuitului repertoriu: „*moștenirea adusă de spoliatorii fanarioși, de-acum un veac și mai bine*“ și „*obiceiurile pretorilor și proconsulilor romani trimiși în colonii*.“ Regionalismul de cafea prinseese iarăși limbă și ireductibilități adversari ai morăvurilor de dincolo de Predeal jubilau, trăgând concluzii fulgerătoare din acest caz izolat.

Iată însă că n'a trecut nici o lună și tot în Cluj, la o altă instituție publică

la Administrația financiară, e dat de gol un alt potlogar, și mai rafinat chiar, căruia îi venise în minte să profite de criza de credit a altora pentru a rezolvi pe a sa, și făcea cămătărie în stil mare cu banii contribuabililor. Excrocul a simulat mai întâi o încercare de sinucidere, și a fost silit să mărturisească în cele din urmă că înstrăinase în felul acesta patru milioane lei. S'a constatat însă, de data aceasta, că hoțul de-al doilea nu mai e „regățean“, ci din păcate, fecior de țaran fruntaș din județul Hunedoara. Are și Ardealul excroci săi...

Morala acestor două istorioare paralele? Confrații dela *Patria* nu mai zic nimic. Ei ar putea să constate că delapidatorii s'au unificat fără multă bătaie de cap. Unul de-aici, unul de-acolo. Uscăturile tuturor păduri or de pe ambele coaste ale Carpaților sunt la fel. Un motiv mai mult pentru a nu se mai combate și unificarea oamenilor de treabă!

Călătoria gratuită a ziariștilor. — Comitetul „Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat“ în ședința sa din 14 Aprilie 1924 a dat următorul comunicat:

„Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat“, reprezentând un număr de 97 ziariști, constată cu vie părere de rău că la acordarea permiselor de liberă călătorie pe căile ferate, interesele sale, cari sunt acele ale culturii românești în nouile provincii, n'au fost luate în seamă, iar drepturile legitime ale membrilor săi au fost nesocotite.

Tratamentul a fost dela început injust față de publicațiile românești de dincoace de Carpați. Căci, deși regulamentul pentru acordarea permiselor de călătorie prevede participarea, prin doi delegați, în comisiunea instituită pe lângă ministerul Comunicațiilor, a tuturor asociațiilor de presă recunos-

cute ca persoane juridice, totuși „Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat“ i s'a tăgăduit acest drept, neadmițându-i-se decât un singur reprezentant, cu titlu de informator. Nu numai atât. În ședința acelei comisiuni, când s'au discutat cererile ziariștilor și publicațiilor din Ardeal și Banat, ministerul Comunicațiilor n'a avut măcar grija să încunoștiințeze „Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat“ în timp util pentru ca reprezentantul său să poată lua parte la dezbateri. Astfel, cunoscuți ziariști profesioniști, cari și-au închinat activitatea lor întreagă scrisului românesc încă de pe vremea stăpânirii maghiare, cheltuin-du-și puterile pentru cauza națională, au fost pur și simplu lăsați pe dinafară, deși sunt încă și astăzi la postul datoriei. Oneste publicațiuni politice și culturale, îndeplinind toate condițiunile cerute de acelaș regulament aplicat totdeauna în defavoarea noastră, s'au văzut deposedate de un drept recunoscut. Nenumăratele intervenții și documentatele memorii având scopul de a arăta greșelile și abuzurile săvârșite au fost zadarnice. Suijtorii cuvântului românesc din două provincii întregi, unde trăesc patru milioane de români, au găsit la ministerul Comunicațiilor urechi surde și uși închise.

Pentru aceste fapte, regretabile din toate punctele de vedere, „Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat“, simțindu-se deopotrivă jicnit și prejudiciat, ridică protestul său categoric în fața procedurii dlui ministru al Comunicațiilor, lăsând opinia publică să judece, dacă prin astfel de mijloace și printr'o asemenea concepție se poate ajunge la consolidarea stăpânirii noastre spirituale în nouile provincii, cari sufar prea mult încă stigmatele persecuțiilor de ieri, pentru a mai suporta și vexațiunile de astăzi.